

легко, та водночас є важкою для сприйняття. У романі наявні розділи, написані або лише дієгетичним, або міметичним типом нарації, є й такі, що синтезують обидві наратологічні категорії. Ускладнення дієгетичної оповіді відбувається за рахунок фрагментів нехудожніх текстів, граційної техніки монтажу та варіативного використання прямої мови. Ступені інтенсифікації мімезису й дієгезису у тексті різні і відповідно згущують потік інформації в єдину структуру.

Джерела та література

1. Барт Р. Від твору до тексту / Р. Барт // Слово. Знак. Дискурс : антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 1996. – С. 491–496.
2. Бехта М. П. Алгоритм функцій наратора в сучасному художньому тексті / М. П. Бехта // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Філологія. Мовознавство. – 2013. – Т. 219, вип. 207. – С. 10–12.
3. Господинов Г. Природний роман та інші історії / Георгі Господинов ; пер. із болг. О. Сливинський. – К. : Темпора, 2012. – 167 с.
4. Корвін-Пйотровська Д. Проблеми поетики прозового опису / Дорота Корвін-Пйотровська ; пер. з пол. Зоряни Рибчинської. – Львів : Літопис, 2009. – 206 с.
5. Мітосек З. «Кінець мімезису?» / Зоф'я Мітосек // Теорія літератури в Польщі : антологія текстів. Друга половина ХХ – поч. ХХІ ст. / упоряд. Б. Бакули ; за заг. ред. В. Моренця ; пер. з пол. С. Яковенка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 223–236.
6. Сірук В. Г. Наративні структури в українській новелістиці 80–90-х років ХХ ст. (типологія та внутрішньотекстові моделі) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Сірук В. Г. – Луцьк, 2003. – 20 с.
7. Ткачук О. Наратологічний словник / О. Ткачук. – Тернопіль : Астон, 2002. – 173 с.
8. Prince G. A Dictionary of Narratology / Gerald Prince. – Lincoln : University of Nebraska Press, 1989. – 126 с.

Полетуха Ирина. Мимезис и диегезис в структуре художественного текста (На материале «Естественного романа» Г. Господинова). Стаття посвящена аналізу текстової моделі «Естественного романа» сучасного болгарського письменника Георгі Господинова. В фокусі дослідження знаходяться наратологічні категорії мімезиса і дієгезиса як фактори (фактори) організації дискурсу в тексті. Установлено, що в романі існують глави, написані або тільки дієгетичним, або виключно міметичним способом нарації; є розділи, синтезують обидві наратологічні категорії. Прослідковано, що ускладнення дієгетичного повествовання відбувається за рахунок фрагментів нехудожественних текстів, граціозної техніки монтажу і варіативного використання прямої мови. В висновках сформульовано тезис про те, що ступені інтенсифікації мімезиса і дієгезиса в тексті різні і відповідно згущують потік інформації в єдину структуру.

Ключевые слова: мимезис, диегезис, структура художественного текста, наратор, фасеточность.

Polietukha Iryna. Mimesis and Diegesis in the Structure of Literary Text (in the Article “Natural Novel” of G. Hospodynov). This article analyzes the textual models “Natural novel” contemporary Bulgarian writer Georgi Hospodinova. The study is focused on categories of narratology – mimesis and diegesis as factors organization of discourse in the text. It was investigated that existing chapter novel, written or diegetic only, or exclusively mimetic type of narration; a partition synthesize both narratology category. Traced that complications diegetic narrative is due to Non-text fragments, graceful technique installation and variable use of direct speech. The conclusions formulated the thesis that the degrees of intensification of mimesis and diegesis text are different and therefore concentrated flow of information into a single structure.

Key words: mimesis, diegesis structure of literary text, focalization, narrator, facets.

Стаття надійшла до редколегії
27.11.2014 р.

УДК 821.161.2-1.09:801.61

Вікторія Соколова

Засоби сенсової конденсації в поезії В. Свідзінського

У статті йдеться про засоби конденсації художнього змісту в поетичній творчості В. Свідзінського. Проаналізовано семантичну структуру віршів; особливу увагу звернуто на різноманітні повтори, які стають основою

© Соколова В., 2014

для виникнення асоціативних зв'язків і забезпечують згущення та поглиблення поетичної інформативності. Досліджено багаторівневість внутрішньотекстових і позатекстових зв'язків (фонетичний, лексичний, образно-тематичний рівні, семантична взаємодія з фольклором). На прикладі вірша «Душа поета» визначено смислові доміанти, розглянуто кореляцію образів у межах одного вірша та їх функціональну активність й інтерпретаційний потенціал у контексті творчості.

Ключові слова: конденсація, поліфункціональність, семантична структура, паронімія, діалектизм, градація, В. Свідзінський.

Постановка наукової проблеми та її значення. За відомим висловом Ю. Лотмана, «вірш – це складно побудований сенс», це «сенсова структура особливої складності, необхідна для виразу особливо складного змісту» [2, с. 122]. Ритмічна організація поетичної мови, її симетричність приводить до того, що слово, яке функціонує в малому просторі, стає семантично ускладненим, зростають його смислові асоціації. Сенсова значущість і поліфункціональність кожного елементу віршової структури посилюється завдяки встановленню зв'язків на основі певної спільності, подібності (звукової, семантичної, етимологічної, синтаксичної, стилістичної тощо).

В. Свідзінський належить до тих поетів, для творчості яких характерна висока сенсова ускладненість, «сугестивність поетичного мислення та напружена асоціативність» [4, с. 52]. Для нього властива здатність до згущення, сконденсованості, згорнутості художнього змісту в окремих елементах вірша і способах їх взаємодії з іншими елементами віршової структури. Водночас оприявлення глибокого універсального сенсу поезії В. Свідзінського залежить від рецепції всієї його творчості та вияву особливостей художнього моделювання авторської концепції світу.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Поетичну творчість В. Свідзінського останніми десятиліттями плідно вивчають науковці. Активну участь у ньому беруть Г. Кернер, М. Моклиця, В. Моренець, К. Москалець та ін. Значний внесок у дослідження життя і творчості поета роблять А. В. Свідзінський та Е. Соловей. До певних проблем творчості В. Свідзінського в межах дисертаційних робіт звертаються С. О. Белєвцова, Н. П. Плахотнік, А. О. Тимченко. Учені виділяють мотиви саду, сну, тиші, смерті, проминальності, метаморфози, подорожі-пошуку, самотності, часу, пам'яті. С. О. Белєвцова зосереджує свою увагу на профетичному мотиві вогню, який вона вважає доміантним у творчості поета. Деякі аспекти поезики В. Свідзінського, дотичні до проблеми цього дослідження, привернули увагу Т. Левчук (розглянула функції різноманітних повторів), Ю. Громика (проаналізував діалектні елементи в художньому мовленні поета), зв'язок із фольклором досліджували Н. Данилюк, М. Жуйкова, І. Гунчик.

Одне з перспективних завдань літературознавства, як визначає його Е. Соловей, окреслити інтерпретаційне поле поезії В. Свідзінського як цілість. Герменевтичний підхід вимагає аналізу цілості «через її частини, які, в свою чергу, можна розуміти тільки у співвідношеннях із цілістю, яку вони будують і якій належать» [1, с. 60]. Через вияв засобів сенсової конденсації, їх функціональності, інтерполяції на герменевтичне коло можна досягти наближення до розуміння цілісності творчості В. Свідзінського.

Мета статті – виявити способи розширення і поглиблення, конденсації сенсу в окремих поетичних творах В. Свідзінського та в контексті всієї його творчості. Досягнення мети забезпечується виконанням таких завдань: з'ясувати художню функцію деяких звукових, семантичних, синтаксичних, строфічних, образних і мотивних повторів; дослідити багаторівневі внутрішньотекстові (з іншими елементами вірша) й позатекстові (з усіма словами того ж семантичного гнізда та зі словами алітеруєчими) відношення; визначити смислові доміанти та способи кореляції образів у межах одного вірша й усієї творчості; простежити семантичну взаємодію з фольклором.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Засобами сенсової конденсації можуть бути різноманітні звукові повтори, від алітерації, асонансів, внутрішніх рим до кільцевих повторів перших та останніх строф у вірші. Ці риси поезики В. Свідзінського вже привертати увагу дослідників. Зупинимось лише на деяких функціональних особливостях співзвуччя, якими так багата поезія В. Свідзінського.

Привертає увагу поєднання настроєвості з певними звуковими комплексами. Так співвідносяться поняття суму, самоти, смерті: «Так сумно тут здавалось самотою» [3, с. 21], «І усміхаються сумно уста» [3, с. 77], «І сумно над трумною дня, / Сумно трумкали струни» [3, с. 168]. Синоніми з евфонічним оточенням демонструють не лише фонічне, а й емоційне співзвуччя: «процві-

таних веселок» [3, с. 74], «І веселки блискучий зліт» [3, с. 203], «Райдуга – радість неба» [3, с. 310]. Веселка символізує гармонію у вірші «Спогад» «Світ-дуга поринає / В голубе й золоте» [3, с. 259].

Різною може бути насиченість окремого вірша повторами. Вірш «В полум'ї був споконвіку» [3, с. 108] неодноразово привертав увагу дослідників, передовсім виразом протетичних мотивів, проте він цікавий ще й із того погляду, що на обмеженому просторі поетичного тексту зосереджено значну кількість повторів, фонетичних, семантичних, синтаксичних, серед них такі яскраві тавтологічні: «З розсипаним пилом пилінки», «зчарованим зором уздірили», «невольники волі».

У творчості В. Свідзінського наявні контактні повтори та повтори на певній текстовій дистанції, де вони можуть набувати значення мотивів. Вийти з аналізу функціональності повторів звукових комплексів у межах одного поетичного твору на контекст цілої творчості В. Свідзінського спробуємо на основі вірша «Душа поета» (1934), який уходить до збірки «Медобір»:

Душа поета

*Шукає чуда в звуках, у світлі,
В старому гаю, на квітчастій болоні.
Мріє з'єднати небо і землю,
Як дві ласкаві долоні.*

*Іноді багне голубити світ,
Як голівку малого хлопчика,
Радіє на мох боліт,
На ряди придорожніх стовпчиків.*

*А часом не вірить і в добрість літа,
Тремтить від холодного слова,
І шукає змії укритої
В вінках зірниць вечорових.*

*І в кінці, як на осінь осельня,
Завивається в листя, що в'яне,
І мріє про інші оселі
І про радощі не вгасанні [3, с. 254].*

На програмовий характер цього вірша вказує сама його назва, і в ньому знаходимо кілька надзвичайно важливих, наскрізних для всієї творчості поета образів-концептів. Як ключі – і для окремого вірша, і для всієї творчості – В. Свідзінський використовує семантичні комплекси, характерна ознака яких – співзвуччя, яке може підтримуватися етимологічними та дериваційними зв'язками. Іноді подібне звучання може пов'язувати слова, які не мають нічого спільного в значенні, проте їх положення в системі вірша приводить до появи складних семантичних стосунків та певної трансформації сенсу.

Найперше зупинимося на останній строфі, яка фіксує підсумок роздумів поета про драматичний перебіг і змістове наповнення духовного життя. Повторювані звуки та звукові комплекси семантизуються і ведуть до використання патронімічної атракції. Унаслідок співзвуччя виникає семантичний зв'язок між словами «осінь», «осельня», «оселя», «листя», асонансно-алітераційні перегуки пов'язують слова «завивається», «в'яне», «не вгасанні». Осінь, осіннє листя, останній листок – стали символи, які уособлюють старіння, проминальність, «зникомість», смерть, вони дуже поширені й у загальнолітературному контексті, і в поетичній творчості В. Свідзінського. У його ліриці, багатій на архетипні образи, досить часто йдеться про мертвий, зів'ялий, пожовклий лист, який злітає з дерева життя, про це зазначено в одному з віршів ще його першої збірки: «Вже з дерева життя могого / Пожовклий лист паде» [3, с. 27].

Але ці образи також мають стосунок до ідеї відродження, переродження, перевтілення, метаморфози. Правомірність подібних асоціацій підтверджується не лише наступними рядками, у яких формулюється мрія «про інші оселі / І про радощі не вгасанні», а й згадкою про осельню. Образ, реалізований за допомогою діалектизму, який Ю. Громик тлумачить так: «осельня – гусениця,

видовжена личинка метелика» [5, с. 136], говорить про потенційне перетворення осельні на прекрасного метелика й засвідчує невичерпність життя та нестаточність смерті.

Душа поета «*Іноді багне голубити світ, / Як голівку малого хлопчика*». Таку своєрідність світосприйняття В. Свідзінського відзначала Е. Соловей: «Попри виразну печать особистого безталання й «непривітанності», попри численність елегійних мотивів і гіркоту скарг (і всупереч цьому), поезія Свідзінського як цілість може бути визначена за назвою першої збірки Антонича – «привітання життя» або ж, за І. Дзюбою, – «світославлення» [4, с. 97]. У контексті вірша таке ставлення до життя й до світу доповнюється виразним порівнянням та звуковим повтором: -голу-, -голі-, -лого-, -хло-. Тема дитини, дитинства теж займає важливе місце у творчості В. Свідзінського. Дослідники відзначають не тільки наявність образів дітей, вагомість ліричних спогадів про дитинство, а й дитинність як «один із інтегральних художніх кодів цілої поетичної світобудови Свідзінського», дитинність розуміється «як складова міфософського світотвору, цілої системи міфологічного та міфопоетичного мислення як системи уявлень, що не потребують доказів і недосяжні для спростувань, глибоко вкорінені в генетичній пам'яті, у сфері несвідомого» [4, с. 115–116].

Аналіз слова «голубити» (пестити, пестувати, лащити, приголублювати, жалувати, пригортати, милувати, ніжити) спрямований на виявлення суб'єктивно-авторського змістового наповнення та кореляції сенсових відношень у межах одного вірша та в контексті творчості В. Свідзінського. Для цього потрібна реконструкція етимологічного образу в слові та з'ясування функціональної активності всіх компонентів семантичного поля.

У текстовій площині вірша ставлення душі поета до світу визначається предикатами, які мають контекстуально-синонімічне значення («шукає чуда», «мріє», «багне голубити», «радіє») й антонімічними до них («не вірить», «тремтить», «шукає змій»). Різні настрої чергуються, виникають «іноді», «часом», «в кінці», але завдяки звуковому акценту, виділенню, підкресленню стає прагнення «голубити світ».

Слово належить до семантичного поля *голубий – голуб – голубка – голубити*. Особливе місце в ньому займає колоратив голубий, який асоціюється із чистотою, ніжністю, спокоєм, повнотою, гармонійністю, святістю. На позначення кольору В. Свідзінський уживає й інші прикметники (синій, блакитний), особливо коли йдеться про вечірню пору, нічне небо, про «погляд милий, темно-синій» або колір квітів – «сокирки темно-сині», чи «сині метелики». Досить часто вживано іменники «блакить», «синь». Ці прикметники та похідні від них домінують у збірці «Ліричні поезії». У збірках «Вересень», «Медобір» посилюється частотність використання прикметника «голубий».

Означення голубий використано в прямому значенні «на небі голубім» («в небі голубому»), «де льон голубіє», «в голубій своїй імлі», «ніч голубая», «горошку голубого», «під голубою водою», «гори з голубими верхами». Семантичне й асоціативне поле збагачується за рахунок похідних слів «голубіє», «голубінь», «голубо», «голубіше», «тепло-голубе». Позитивні, животворні весняні зміни в природі, які охоплюють весь світ, пов'язуються із цим кольором: «Аж коли весна розсвітиться, / І весь світ обвіє голубо» [3, с. 326]. У вірші «Не в бога смерті і рабства...» епітет голубий символізує поетичне натхнення, творчий захват, захоплене, піднесене ставлення до світу:

*Світ голубий перед мене.
Серце п'яніє... Пути,
Пути, голубити світ голубий,
Припадати до хвилі життя,
Одриватись, співати,
Співати про світ голубий* [3, с. 89].

Як бачимо, тут використано лексичний повтор, який теж можна вважати засобом конденсації змісту. На переконання Ю. Лотмана, «інформаційне навантаження слів і словосполучень, які повторюються, не тільки в посиленні лексичного значення (нагнітанні)» [2, с. 107], дослідник говорить про додаткові асоціації, які утворюють складні семантичні нашарування та тягнуть за собою підвищення емоційного значення слів і словосполучень. Якщо зважити на паронімічний повтор «голубити світ голубий», а також яскраве самовизначення ліричного героя – «паросток, / Листок на гілці, дитя», то можна зробити висновок про синтез різних ідейно-художніх комплексів, дивовижно близький до того, який простежуємо у вірші «Душа поета».

Подібні настрої звучать і в попередньому вірші, де вони акцентовані повтором першої та останньої строфи:

*Ой спалахне день по дні,
Голубо засіяє
І серце сп'янить у стозвучнім огні,
Зовучим мревом заграє* [3, с. 88].

Але в тому ж вірші життя співвідноситься зі сном, і рядок «*І все те – лиш сон голубий*» теж повторюється двічі, але в одному з випадків доповнюється та поглиблюється завдяки звуковому повтору в похідному прикметникові:

*І все те – лиш сон голубий,
Голубоокий, єдиний* [3, с. 88].

Епітет «*голубоокий*» відображає особливий хід художніх асоціацій, притаманних В. Свідзінському, виникає ідея чистого неба й погляду Бога або янгола: «*Смутно подивиться янгол / Із голубого вікна*» [3, с. 209]. У наступному прикладі відзначаємо ще один спосіб сенсової конденсації – безсуб'єктність, безіменність:

*Ми здрімалися. Голубооке
Навіяло тінь вечорову* [3, с. 176].

«Безіменність» надає епічній монументальності безначальним стихіям та їхнім нескінченним зіткненням, переміщує події в «дочасне», «всечасне», позачасове як од віку повторюване», – пише Е. Соловей [4, с. 90]. У цитованому прикладі художня функція такого прийому дещо інша внаслідок семантико-асоціативної характеристики означення, виникає відчуття, можливо, вечірнього смутку, але, водночас, спокою, затишку, мрійливого сну.

Етимологічно слово голубий пов'язується зі словом *голуб*, за сірувато-блакитним кольором пір'я на шії птаха, але існує й інша версія, за якою спорідненим із ним виявляється слово *глибокий* (голуб-глиб), глибока вода має голубуватий відтінок: «*вода голубо засвітилась*» [3, с. 249]. Поетичним підтвердженням цієї версії можуть слугувати рядки В. Свідзінського, у яких ідеться про глибину неба: «*Здавалося, ніколи / Не перейдуть глибини голубі / Над нивами*» [3, с. 157], та згадувана у віршах «*криниця неба*» [3, с. 180].

На основі асоціативних зв'язків вибудовується парадигматична вісь: небо, висота – глибина, вода, яка може реалізуватися в наступному контексті, де з'являється й огненна стихія:

*О повій же, голубій,
Молодим огнем обвій.*

*Милий зір до глибини
Оживи, розломени* [3, с. 117].

Принагідно згадаємо про ще один спосіб згущення сенсу – авторські неологізми, наприклад: *водомороз, чорноблиском, повнокосо* тощо, несподівані сполучення «*дико-свіже, жерко-неповинне*». У цитованому уривку знаходимо okazіональне слово «голубій», яке за морфологічними ознаками є дієсловом наказового способу, але припускаємо, що етимологічно воно може бути пов'язане і зі словом «голубий», і зі словом «голубити».

Досить часто В. Свідзінський уживає одночасно кілька видів повторів, як наприклад, у вірші, у якому двічі повторена строфа на початку й у кінці, у самій строфі знаходимо анафору та синтаксичний паралелізм:

*Голубими очима
Вдивляється в небо дитя –
Голубими дорогами
Одпливає, одходить життя* [3, с. 117].

«Набагато цікавішим явищем поезики В. Свідзінського є повтор рядка, кількох рядків, а то й цілої строфи на початку і вкінці цілого вірша», – пише Т. Левчук [5, с. 316]. Дослідниця вважає, що

обрамлення вірша строфою веде до афоризації й акцентує увагу на образі дитини. Однак тут важливий інший момент, різне положення текстуально однакових елементів у структурі веде до різних форм співвіднесеності їх із цілим. А це визначає неминуче розходження в трактуванні. Крім того, повтор не є абсолютним, строфи відрізняються пунктуаційними знаками. У першій строфі констатується інформація, а завдяки тире дві частини речення співвідносяться, пояснюють одна одну, – світлий, чистий, нічим не замулений погляд дитини співвідноситься з баченням життя, яке набуває подібних характеристик. Але в наступних катренах виникає ідея руїни, втрат, забуття, і кінцевий повтор першої строфи викликає зовсім інші асоціації. Для усвідомлення цих відмінностей звернемо увагу на рядки *«І в зарічних просторах забуте / Їх дитини ласкаве ім'я»*, отже дитини немає, вона зникла, як зник, був зруйнований світ дитинства, і згадка в останній строфі про дитя – це насправді згадка, або припущення, що десь існує світ, в якому те голубоке дитя вдвляється в небо. В останній строфі замість тире використано кому, і цей знак нівелює ті стосунки відповідності, які були в першій строфі.

Етимологічно зі словом «голубий» пов'язаний орнітонім «голуб». Цей птах у фольклорі й літературі символізує ласку, ніжність, миролюбність, готовність до самопожертви. Зображуючи уявне фантастичне місто, що тоне в морі, В. Свідзінський на тлі примарних башт, прадавніх брам змальовує князівну, що плаче, а поряд *«Сумує край неї голуб безгнівний, / Друг її вірний, сивий буркун»* [3, с. 227]. Така характеристика голуба цілком узгоджується з його фольклорною репутацією.

Згідно з народними уявленнями, голуб – пташка чиста, свята, божа. За християнською традицією, голубом Дух Святий зійшов із неба під час хрещення Ісуса Христа. У першому вірші «Вечірніх тріолетів» [3, с. 70] рядок *«Вернули з поля голуби»* повторюється тричі, повернення цих птахів засвідчує настання гармонії, спокою, божої благодаті – *«став мирний вечір коло хати»*. Таке розуміння посилюється співзвуччям «Німіє вітер голубий».

Голуб – птах миру й любові, пара голубів символізує кохання та вірність у шлюбі. В українців надзвичайно поширене звертання «голубе», «голубко». Голубкою називають бідну сиротину, милу чи милого, для матері – доньки-голубоньки, синочки-голубочки. У голосіннях голубом чи голубкою прилітає до родичів померлий. Символіка ця стає прозорою, якщо згадати про вірування, поширене в усій Україні, що душа після смерті відлітає птахом. Розпач від втрати близької людини передається через образ «мертвої голубки» в останньому вірші В. Свідзінського із циклу «Mortalia», присвяченому померлій З. Сулковській, першій дружині поета.

Окрім того, що саме слово «голубка» повторюється сім разів, іноді як синтаксичний та образний паралелізм (*«Своєї голубки ніде не знайдеш. / Твою голубку земля замкнула»*), іноді на досить далекій текстовій відстані, асоціативно цей образ пов'язаний ще й з тими, що подібно звучать – *«голуба намистина»*, *«голубінка»*.

У вірші «В текучім блиску стигне жито» [3, с. 146] йдеться про пошуки щастя й ті можливості, якими ліричний герой знехтував. Згідно з фольклорною традицією, їх три, це – *«горішок лісовий»*, що впав *«в мертве листя»*, символ колообігу, відродження, відновлення життя, та *«Під першим льодом, у воді, / Кружало срібне»*, яке можна розуміти як срібний відбиток місяця або кругле свічадо з відповідною символікою. Третя (у вірші перша) можливість досягнення щастя, відкинута ліричним героєм, це пір'їна, що *«бистрий голуб упустив»*. Пір'їна голуба, за принципом синекдохи, уособлює легкість, простір, висоту, небо, душу.

Складні семантичні стосунки вибудовуються в такому уривку:

*Одрізвився од темряви ясен, –
Ясен сокіл між деревом, –
Одрізнялася бабка, голубка між травами.
День зіходить... Колишній друг* [3, с. 262].

Ясен – улюблене дерево, символ батьківщини, цей образ часто трапляється в поезії В. Свідзінського (*«З мого ясенового краю»*, *«У землі моїй шум-ясенівій»* [3, с. 198]). Автор вивіщує, підносить це дерево між іншими, через накладання, ототожнення або перетворення найкращого черева на найкращого птаха. Поет уживає омонім «ясен» у складі сталого фольклорного виразу *«ясен сокіл»*. Далі відбувається наступна метаморфоза *«бабка»* – вона ж *«голубка»*. За аналогією і бабка, і голубка, кожна має своєрідну найвищу позитивну атестацію.

Синонімом до слова «голубка» є діалектизм «туркавка» (горлиця, дика голубка), «туркіт», який В. Свідзінський використовує доволі часто. Показово, що використання цього слова супроводжується найчастіше уявленням про гудіння, туркотіння птаха, що в народних уявленнях символізує сум, пророкування розлуки: «Уже туркавки в лісі смутніше гудуть» [3, с. 242]. Автор для позначення цих звуків обирає слово, яке за фонетичним складом теж ніби є звуковою характеристикою: «туркавка воркувала» [3, с. 15], «туркоти в стріп залітають» [3, с. 134], «голос туркавки був відрада нам» [3, с. 208]. Звукослідувальне утворення яскраво представлено в такому уривку:

*Ще й голуб з гілки бука
Аврука в тінь хитку:
«Розпадина... розпука...
Ой руку, руку-ку!»* [3, с. 253].

Повторені звукові комплекси в межах вірша «Душа поета» приводять до конденсації та трансформації сенсу, а асоціативні зв'язки, що виникають на основі етимологічних, паронімічних, омонімічних, синонімічних відношень відсилають до інших поетичних творів. Так через аналіз окремих елементів поезики можлива інтерпретація поетичного світу В. Свідзінського.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Одним із ефективних засобів сенсової конденсації в поезиці В. Свідзінського є різноманітні звукові повтори. Завдяки фонічному співзвуччю виникають інші зв'язки, інші значення, які не скасовують перших, а складно з ними корелюють. На основі асоціативних зв'язків, які виникають, відбувається перетворення загальномовного сенсу, акцентуються нові сугестивні значення.

У переході до іншої перспективи, нові комбінації слів породжують їх поліфункціональність, перебудовуються змістові відносини, створюючи асоціативне переплетення за вертикаллю/горизонталлю, за віддаленістю/близькістю.

Джерела та література

1. Література. Теорія. Методологія / пер. з пол. С. Яковенка ; упорядкув. і наук. ред. Д. Уліцької. – 2-ге вид. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 543 с.
2. Лотман Ю. М. Проблема структури стиха / Ю. М. Лотман // Ю. М. Лотман и тартуско-московская семиотическая школа. – М. : Гнозис, 1994. – С. 66–197.
3. Свідзінський В. С. Твори. У 2-х т. Т. 1. Поетичні твори / В. С. Свідзінський. – К. : Критика, 2004. – 584 с.
4. Соловей Е. Невпізнаний гість. Доля і спадщина Володимира Свідзінського / Е. Соловей. – К. : Наук. думка, 2006. – С. 165.
5. Творчість Володимира Свідзінського : зб. наук. пр. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 344 с.

Соколова Виктория. Средства смысловой конденсации в поэтике В. Свидзинского. В статье рассматриваются средства конденсации художественного содержания в поэтическом творчестве В. Свидзинского. Анализируется семантическая структура стихотворений, особое внимание уделяется разнообразным повторам, которые становятся основой для возникновения ассоциативных связей и обеспечивают концентрацию и углубление поэтической информативности. Исследуются многоуровневые внутритекстовые и внетекстовые связи (фонетический, лексический, образно-тематический уровни, семантическое взаимодействие с фольклором). На примере стихотворения «Душа поэта» определяются смысловые доминанты, рассматривается корреляция образов в рамках одного произведения и их функциональная активность и интерпретационный потенциал в контексте творчества.

Ключевые слова: конденсация, полифункциональность, семантическая структура, паронимия, диалектизм, градация, В. Свидзинский.

Sokolova Viktoriya. The Means of Semantic Condensation in the Poetics of V. Svidzinsky. The article examines the means of the condensation of artistic content in the poetic works of V. Svidzinsky. The semantic structure of his poetry is analyzed, while the special attention is paid to various repeats, which serve as the basis for the emergence of the associative connections and provide thickening and deepening of the poetic informativeness. We investigate the multilevels of the intertextual and outertextual connections (phonetic, lexical, figurative and thematic levels, semantic interaction with the folklore). On the example of the poem “The soul of the poet” semantic dominants are defined, as well as the correlation of images within a poem and their functional activity and interpretive potential in the context of the authors’ work is regarded.

Key words: condensation, multifunctionality, semantic structure, paronymy, dialecticism, gradation, V. Svidzinsky.

Стаття надійшла до редколегії
12.11.2014 р.